

Den smukke spion – eller en ulykkelig narkoman, der kom i klemme i verdenshistorien

Publiceret 15/02/2019 – i Bøger/Historie/Liv & Mennesker – af Niels Rohleder

BØGER // ANMELDELSE – Myterne om Vera Schalburg – lillesøster til frikorpschef og nazist Christian Frederik Schalburg – er talrige. Angiveligt var hun en mesterspion for Sovjet, Nazityskland og Storbritannien, der levede helt til 1990'erne. En biografi, der udkom i efteråret, tegner et mere nøgternt billede af en psykisk syg stofmisbruger, der døde af lungebetændelse i Hamburgs ruiner i 1946

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker. [Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

BOGOMSLAG

For et par år siden faldt jeg på tysk tv over filmen *Die schöne Spionin*, der på [filmdatabasen IMDB](#) beskrives sådan her (min oversættelse):

”Paris, 1938. Vera von Schalburg, en ung tysker med russiske, danske og polske rødder er en meget speciel kvinde. Hun taler adskillige sprog flydende, har fotografisk hukommelse, intelligens, åndsnærvær og hårdhed. Bortset fra sin lille søn Christian har hun ingen i hele verden. For at holde Christian og sig selv oven vande, arbejder hun som prostitueret på et elegant bordel. Men så får hun et usædvanligt tilbud.”

Unægtelig en historie, der har det hele: Skønhed, spionage, sex, en lille dreng i klemme og en dansk vinkel.

Navnet Schalburg fik mig til at se filmen, der er lavet så sent som i 2013 og nok bedst beskrives med det gode, tyske ord *kitsch*, og som ikke kan anbefales. Schalburg kendes fra danmarkshistorien i *Schalburgkorpset*, som hjalp den nazistisk-tyske besættelsesmagt med at begå vold og terror i 1943-45, og fra ordet *schalburgtage*, der blev det folkelige navn for sabotage og terror begået af tyskerne og deres hjælpere.

“

Kirstine Kloster Andersen sætter et effektivt punktum

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker.
[Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

Men først og fremmest kendes efternavnet Schalburg fra den russisk-danske officer i Det kongelige Livgarde Christian Frederik Schalburg, der i 1930'erne var en nær ven af det danske kongehus, blev nazist og siden dræbt på østfronten som leder af Frikorps Danmark i juni 1942.

Familien Schalburg

CHRISTIAN FREDERIK SCHALBURG, FØR 1942,
WIKIMEDIA COMMONS

Christian Frederik Schalburg, der var født Konstantin Feodorovitj Schalburg i Sibirien i 1906, indsatte – i lighed med en langt senere dansk filminstruktør (uden sammenligning i øvrigt) – det pompøse ”von” i sit navn. Fx på [Wikipedia](#) er han stadig kendt som ”von Schalburg”, hvilket i øvrigt også gælder [lillesøsteren Vera](#), der samme sted i skrivende stund står opført med dødsåret 1993. Søskendeparret var børn af August Theodor Schalburg, en borgerlig vinhandlersøn fra Nyborg, der i 1902 emigrerede fra Danmark, slog sig ned i Sibirien og giftede sig med den russiske godsejerdatter Helena.

Lillesøster Vera omtales i et kort kapitel i [Mikkel Kirkebæks glimrende biografi](#) fra 2008 over broderen, men bortset fra det har hendes liv været hyllet i den tåge, myter er gjort af. Den tåge, der gør det muligt at lave film ”baseret på historiske begivenheder”, hvor man frit kan fortælle historier om, at Vera ”von” Schalburg var dreven mesterspion for både Stalins Sovjetunionen, Hitlers Tyskland og Churchills Storbritannien for siden at leve et lykkeligt, omend tilbagetrukket liv i England til op i 1990'erne.

Nu er tågen lettet, hvilket skyldes journalisten og arkiv-graveren

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker.
[Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

I den grundige bog pilles myterne fra hinanden. Væk er ”von”, væk er Veras ry som mesterspion, væk er hendes søn (fra den tyske film) og væk er hendes tilbagetrukne liv i England efter krigen, eftersom forfatteren sporer Vera Schalburgs glansløse begravelse på [Friedhof Ohlsdorf](#) i Hamburg i februar 1946 – død af lungebetændelse og hjertesvigt i den udbombede tyske storbys ruiner.

Tilbage står en psykisk syg narkoman, der kom i klemme i verdenshistorien og døde af det.

Slut med velstanden

Begivenhederne i det zaristiske Rusland er decideret *bad for business* for den fynske forretningsmand August Theodor Schalburg, der i 1914, et par måneder før udbruddet af Første Verdenskrig, flytter fra Sibirien til Sankt Petersborg med sin kone og deres efterhånden tre børn, hvoraf Vera er det mellemste.

Situationen i Sankt Petersborg går fra slemt til værre for de besiddende klasser i 1917, og om sommeren i revolutionsåret bryder familien Schalburg klogeligt op. Den har som følge af familiefaderens danske oprindelse en anden mulighed end at blive og følge de voldsomme uroligheder, der få måneder efter udvikler sig til en fuldbyrdet revolution.

“

I den grundige bog pilles myterne fra hinanden. Væk er ”von”, væk er Veras ry som mesterspion, væk er hendes søn og væk er hendes tilbagetrukne liv i England efter krigen

Ribbet for alle værdier ankommer familien til Nyborg, hvor både mor og børn med det samme får faderens danske statsborgerskab (hvilket var noget mere enkelt i 1917 end i 2019). Men det er slut med velstanden. Familien er afhængig af almisser fra August Theodor Schalburgs danske slægtninge. Mens de lever på dette nådsensbrød, og børnene går i gang med at lære dansk, følger de skrækslagne på afstand bolsjevikernes brutale nedslagtning af både zarfamilien og familien Schalburgs slægtninge og venner i revolutionens Rusland

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker. [Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

Bergère. I 1928 rykker hendes forældre og lillebror videre til Bruxelles, mens Vera i de følgende år trækkes ind i et uigennemskueligt morads af russiske zarister, stalinister og trotskister, der nådesløst bekæmper hinanden i Paris' farverige emigrantmiljø. Hun tvinges tilsyneladende til at arbejde som kurér og spion for Sovjetunionen og udsættes ved årsskiftet 1932-33 for et drabsforsøg med kniv. Hun såres alvorligt på en måde, der resten af livet udsætter hende for store smerter.

Efterlyst af Gestapo

Vera søger i starten af 1933 tilflugt i Danmark og fører et liv præget af opiatmisbrug, psykiatriske indlæggelser og selvmordsforsøg. Hun fortsætter tilsyneladende sit omkringfarende liv som danserinde rundt omkring i europæiske storbyer. Og parallelt med dette arbejder hun som spion og betror i et brev sin elskede storebror, premierløjtnant i Livgarden Christian Frederik Schalburg, at hun bliver forfulgt. Farverigt, utroligt, men ikke umuligt. Selv om man er psykisk syg, kan man godt rent faktisk være forfulgt.

For de dramatiske begivenheder foregår ikke kun i Vera Schalburgs eget hoved. I august 1937 efterlyser Gestapo hende *die im Verdacht steht Kurierdienste für die USSR zu leisten* (som mistænkt for kurértjeneste for USSR). I april 1938 er eftersøgningen af Vera Schalburg *erledigt* (afsluttet), som det lakonisk hedder på hendes kartotekskort hos Nazitysklands hemmelige statspoliti. Hun har fået nyt job: i det tyske *Abwehr*.

“

Mange historier fra Anden Verdenskrig kunne ikke fortæles i efterkrigsårene, fordi de endnu levende vidner havde for meget på spil og for stor interesse i at fordreje tingene til egen fordel

I månederne umiddelbart op til udbruddet af Anden Verdenskrig i 1939 bosætter Vera sig efter ordre fra Abwehr hos en fortrukket hollandsk født hertuginde i London i et komisk mislykket forsøg på at infiltrere indflydelsesrige kredse i toppen af det engelske samfund. Hun forlader Storbritannien umiddelbart efter krigens udbrud – for et år senere at vende tilbage til landet under helt andre omstændigheder i

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker. [Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

Abwehr er en mand med flere alias'er, men her optræder som "Baron von Wedel". Samtidig er hun involveret i en aflytningsaktion rettet mod den franske militærattaché i Palægade og ender – tilsyneladende efter endnu et knivstik – på hospital i Tyskland.

Familien leder forgæves

Næste gang, hun dukker op, er i den omtalte gummibåd ud for Skotlands kyst i slutningen af september 1940. Sammen med to mandlige tyske spioner går hun i land, men anholdes snart efter – afsløret af en mildest talt dilettantisk optræden, der dementerer enhver formodning om, at hun skulle være mesterspion. Hendes to rejsefæller hænges efter endt afhøring – som det var skik og brug med spioner i de dage – mens Vera forbliver fængslet og i live frem til krigens afslutning.

“

Hvad får amatørhistorikere til kontrafaktisk at holde fast i myten om en dreven mesterspion på vigtige missioner, når den afpillede sandhed, der står tilbage, er billedet af en lidt sølle, ulykkelig narkoman, der bliver fanget mellem stormagterne og sendt på håbløse opgaver, dømt til fiasko?

Måske er det hendes køn, der redder hende fra galgen – måske hendes fortællertalent præget af stor fantasi og mere eller mindre plausible løgne eller hendes evne til at overbevise briterne om, at de måske kunne bruge hende mod tyskerne. Af hendes mange – ofte indbyrdes modstridende – fortællinger under briternes årelange forhør opstår i hvert fald de myter, man kan lave vidtløftige film af.

Efter krigen udviskes sporene efter Vera. Hun forlader tilsyneladende England i september 1945. Hendes familie i Danmark leder forgæves efter hende, og ligesom det gælder for millioner af andre mennesker umiddelbart efter Anden Verdenskrig, hersker uvished og håb om hendes videre skæbne.

Myternes anatomi

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker. [Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

mytemagere, amatørhistorikere og fantaster. Den foregår i vore dage og er næsten lige så spændende som bogens første to tredjedele, der fortæller historien om Vera Schalburgs liv.

“

I dag er de samtidige vidner døde, mens arkiverne til gengæld gradvist åbner op, og mere nuancerede historier om mennesker, der kom i klemme i en grum verdenshistorie, kan fortælles

Myternes anatomi er i sig selv interessant. Hvad får amatørhistorikere til kontrafaktisk at holde fast i myten om en dreven mesterspion på vigtige missioner, når den afpillede sandhed, der står tilbage, er billedet af en lidt sølle, ulykkelig narkoman, der bliver fanget mellem stormagterne og sendt på håbløse opgaver, dømt til fiasko?

Mange historier fra Anden Verdenskrig kunne ikke fortælles i efterkrigsårene, fordi de endnu levende vidner havde for meget på spil og for stor interesse i at fordreje tingene til egen fordel. Efterkrigsårenes historieskrivning blev sort-hvid og præget af helte og skurke og af lukkede arkiver. I dag er de samtidige vidner døde, mens arkiverne til gengæld gradvist åbnes op, og mere nuancerede historier om mennesker, der kom i klemme i en grum verdenshistorie, kan fortælles. Det er Kirstine Kloster Andersens bog et fornemt og fascinerende eksempel på.

Kirstine Kloster Andersen: Spurven – Den dramatiske historie om spionen Vera Schalburg, Storyhouse 2018, 403 sider.

Foto: Bogomslag

FACEBOOK

TWITTER

LINKEDIN

PINTEREST

TAGS:

ANDEN VERDENSKRIG

CHRISTIAN FREDERIK SCHALBURG

HISTORIE

SPION

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker. [Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

DU KAN MÅSKE OGSÅ VÆRE INTERESSERET I FØLGENDE:

**40 år siden: Isen
dræbte 15
fiskere på én nat** **Vitus Bering er
ikke offer for
historieforfalskn
ing** **Vogt jer for
historiske
vandrecitater**

NIELS ROHLEDER

SENESTE ARTIKLER

Niels Rohleder (f. 1962) er uddannet journalist. Han blev i 2011 ansat som rets- og migrationspolitisk rådgiver hos Enhedslisten på Christiansborg og meldte sig ved samme lejlighed ind i partiet.

Han er uddannet på Danmarks Journalisthøjskole og har undervist i journalistik samme sted samt på Roskilde Universitet og på højskolerne Vallekilde og Krogerup. 1987-2003 var han journalist på Information.

Niels Rohleder er forfatter til to romaner og en debatbog.

Han er vokset op i Sønderjylland og bor i dag i København.

S T Ø T P O V

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker.
[Indstillinger.](#)

Jeg accepterer